

Kirken i informationssamfundet¹

Professor Niels Henrik Gregersen, Københavns Universitet

Lad mig begynde med nogle generelle synspunkter på mission. Som bekendt taler man i dag om mission i mange sammenhænge. Ethvert firma med respekt for sig selv har ikke kun et logo og et såkaldt koncept, men også en vision, der er gerne er formuleret i et *mission statement*. På denne måde er det gået med begrebet mission i erhvervslivet, som det er gået med begrebet dogme i dansk film: de tunge kirkelige begreber er blevet overtaget af kulturen, fordi de har både vægt og atmosfære. Men hvad mener vi, når vi taler om kirkens mission. Eller bedre: hvad *kunne* vi mene dermed?

1. Guds mission, eksistentiel mission og organiseret mission

Mission i klassisk kristendom betyder noget meget enkelt: at være sendt af Gud til at forkynde evangeliet for alverden. Jeg vil mene, at vi med fordel, om end måske lidt firkantet, kan tale om mission på tre forskellige niveauer: Guds mission, eksistentiel mission og organiseret mission. Men kun hvis vi ser sammenhængen mellem disse planer, bliver det interessant.

a. Guds mission

For det første har vi det mest grundlæggende og uselvfølgelige af alt, nemlig *Guds sendelse af sig selv* til verden i skikkelse af Kristus og Helligånden. Således siger Jesus ifølge Johannes i afskedstalerne til disciplene: ”Det Ord, I hører, er ikke mit, men Faderens, som har sendt mig” (Joh 14, 24). Fordi Jesus er Ordets bærer, dvs. den i hvem Guds evige tanke har slået rod og er blevet kød og blod, er Jesus selv den, der er ”sendt” af Faderen. Men pointen er så, at Jesus bliver nødt til at gå bort for at give plads. Ellers ville Jesus blive en *guru*, der holdt disciplene fast i en Jesus-betagelse, der for altid ville have skabt en uselvstændighed blandt hans efterfølgere.

”Det er til bedste for jer, at jeg går bort. For går jeg ikke bort, vil Talsmanden ikke komme til jer; men når jeg går herfra, vil jeg sende ham til jer... Jeg har endnu meget at sige jer, men det kan I ikke bære nu. Men når han kommer, skal han vejlede jer i hele sandheden” (Joh 16, 7.12-13).

¹ Artiklen bygger på et foredrag ved *Den Folkekirkelige Missionskonference* på Nyborg Strand 2004.

Faderen vil derfor sende Helligånden til verden ”i mit navn”, som Jesus siger (Joh 14, 26). Hvorfor? Det fortæller teksten ikke, men jeg vil svare: For at skabe *myndige* kristne, der kan sendes til verden i Jesu sted, vejledt af Helligånden.

Afskedstalerne i Johannes-evangeliet har derfor spillet en stor rolle for den trinitariske tanke om Helligånden som ”sandhedens Ånd, der er udgået fra Faderen” (Joh 15,26) for at blive sendt til verden (Joh 14,26). Helligånden er netop sendt af Faderen *gennem* Sønnen for at gøre det arbejde færdig, som den inkarnerede Guds Søn ikke kunne, nemlig at skabe selvstændige troens mennesker, der dog aldrig er overladt til sig selv, men vejledt af Ånden. Således kan man tale om den guddommelige mission (*missio dei*), hvad man da også har gjort i traditionen.

Treenighedslæren grundtanke er her, at Sønnens og Helligåndens sendelse til verden udspringer af den virkelighed, at der evigt i Gud selv er plads til andetheden. Gud er ikke en monoton ensom Gud, der blot fortsætter med at eksistere som en evig og uforanderlig substans. Som den treenige er Gud derimod uforanderligt dynamisk, fordi Guds væsen *er* selve kærlighedens fællesskab mellem Fader, Søn og Helligånden. Faderen, som er hele guddommens kilde, føder til stadighed Sønnen som Faderens udtrykte billede og lader Helligånden fremkomme som Guds ekstatiske kraft - for deraf at lade kærlighedens evige bevægelse blive til. Den guddommelige kærligheds stadige udveksling (på græsk: *perichoresis*) – fra Fader til Søn og Ånd og tilbage igen - varer fra evighed til evighed. Det er denne evige kærlighed, der bliver ”sendt” til verden, således at hvor end kærligheden realiseres i verden, dér er Gud. ”Gud er kærlighed, og den som bliver i kærligheden, bliver i Gud, og Gud bliver i ham” (1 Joh 4, 16). Gud og verden er ikke længere parallelle verdener, eftersom Gud realiserer sin kærlighed midt i skabelsens verden. En sådan tanke om en *missio dei* forefindes allerede formuleret i højmiddelalderen, fx hos den katolske kirkes normgivende teolog, Thomas Aquin.²

b. Den eksistentielle mission

For det andet – og sammenhængende dermed - betegner mission det grundlæggende, at ethvert kristenmenneske ikke alene er skabt af Gud for at prøve sig selv af i skabelsens leg, men også sendt for at bringe bud fra Gud. Dette kunne man kalde *den eksistentielle mission*.

² Thomas Aquinas, *Summa Theologia* I, 43.1. Se hertil Anne Marie Aagaard, *Helligånden sendt til verden*, Aarhus: Aros 1973, 150: ”Begrebet *missio* inkluderer altså de indretrinitariske processionser, som derfor også kaldes *missiones ad extra*. At være sendt betyder for Sønnen først og fremmest at udgå evigt af Faderen, mens det for Helligånden betyder en evig udgang af Faderen og Sønnen... De guddommelige personers sendelse *ad extra* er ikke andet end de evige *processiones ad intra* med tilføjet effekt i tiden”.

Igennem dåben bliver den enkelte kristne indpodet i Kristi legeme – og bliver således forenet med den Herre, der sender. At blive døbt er for så vidt at blive sendt. Luthers tanke om det almindelige præstedømme udspringer netop af dåbens betydning, som af apostelen Peter udtrykkes på den måde, at kristenmennesket i dåben bliver til ”et kongeligt præsteskab” (1 Pet 2,9). Vi kunne her uden overdrivelse sige, at alle døbte dermed bliver missionærer - selvom mange døbte nok vil betakke sig for den betegnelse. Således er det ifølge Luther husfaderens opgave at fortælle sine børn og dem, der måtte arbejde i huset, om troens sager. Barsedåben forudsætter således, at forældrene – eller dem der står barnet nærmest - er med til ”opdrage børnene i den kristne tro”, som det hedder i Folkekirkens dåbsritual, dvs. ikke at overlade børnene til en tom verden, men at omgive dem med troens evangeliske tegn.³ Dette er netop et eksempel på, hvad jeg her har den eksistentielle mission, dvs. den sendelse som er knyttet til det at være båret af Helligånden. Opgaven er at forsøge så godt som muligt at give evangeliet og livsmodet videre, ikke nødvendigvis ved at gå rundt og tale om det hele tiden, men ved at give eksempler på det.

Og hvordan gør man det? Det kunne man gøre ved fx

- at bruge troens sprog, når anledningen er til det,
- ved at bede, også og ikke mindst for andre end sig selv,
- ved ikke være bange for synge med, selvom man nødvendigvis ikke synger særlig smukt,
- ved at være opmærksom overfor og gøre brug af troens evangeliske tegn (kors, lys og ikoner), der peger ud over verdens småligheder til Guds storhed,
- ved ikke at være bange for at hjælpe andre, også selvom man risikerer at blive misforstået,
- ved ikke være bange for at råbe, når næsten har brug for det,

for som Dietrich Bonhoeffer sagde det i 1930'erne: ”Kun den der råber op for jøderne, har ret til at synge gregoriansk”.

Hermed er vi så måske fremme ved det udtryk om den missionale kirke, eller *kirken i mission*, som er præget af Darrell L. Guder fra Princeton Theological Seminary.⁴ Begrebet er herhjemme taget op af Mogens Mogensen og andre i bogen *Kirke i Mission*. Som formuleret af Mogensen bør vi bevæge os ”fra en kirke uden mission, over en kirke med mission, til en kirke, der er mission”.⁵ Underforstået fra en kirke, der har glemt missionen (såsom reformationstidens *Augsburgske Bekendelse*) over en

³ Se nærmere Niels Henrik Gregersen, ”Zur Theologie der evangelischen Zeichen: Erwägungen zum evangelisch-lutherischen Bischofsamt”, i: *Unitas Visibilis: Studia Oecumenica in honorem Eero Huovinen*, eds. Jari Jolkkonen et al., Helsinki: Luther-Agricola-Gesellschaft 2004, 101-114.

⁴ Darrell L. Guder, *Missional Church: A Vision for the Sending of the Church in North America*, Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans 1998; samme, ”Den missionale kirke efter kristenheden”, i: *Kirke i Mission* (Ny Mission 6), red. Harald Nielsen, Frederiksberg: Dansk Missionsråd/Unitas 2004, 8-23.

⁵ Mogens S. Mogensen, ”På vej mod en missional folkekirke”, i: *Kirke i Mission* (note 2), 24-35.

kirke, der arbejder sammen med frivillige missionselskaber, til en kirke, der forstår sig selv som missionerende.

Jeg er enig i dette synspunkt, og vil kun tilføje, at denne tanke heldigvis ikke er ny. Tanken er faktisk, endda fra ord til andet, fremsat med stor og principiel styrke allerede i Det Andet Vatikanerkoncils missionsdekret *Ad Gentes*, der begynder med ordene: ”Den vandrende kirke er efter sin egen natur missionarisk, idet den har sit udspring i selve Sønnens sendelse og i Helligånden sendelse i henhold til Faderens vilje”.⁶

Der findes med andre ord tallerkner, der bliver genopfundet igen og igen, simpelthen fordi man har brug for netop disse tallerkner. I dette tilfælde mener jeg endda, at der er en vis nødvendighed i tankegangen om kirke i mission, uanset hvilke udtryk vi bruger herom, hvad jeg skal komme tilbage til.

For det at være sendt af Gud forudsætter nu en gang, at det er Gud, der sender. Det er Helligåndens gerning som sendt af Faderen at skabe troen og gøre troens spredning mulig i skabelsens rum. Helligånden er den guddommelige person, der træder til side for at give plads til mennesket som person.⁷ Helligånden betyder, at Gud strækker sig ud over sig selv for at være til stede midt i verden, midt i tiden og tværs gennem rummet; kvalitativt nærværende er Helligånden da i tro, håb og kærlighed og alle andre begivenheder, der bærer sporet af Guds virkelighed i sig.

Men for at Gud kan sende sig selv til verden i Helligånden skikkelse uden at ophøre med at være Gud i evigheden, må der i Gud selv være en forskel mellem den side i Gud, der sender sig selv (nemlig Faderen), og de personer i Gud, der bliver sendt af Faderen (nemlig Sønnen og Ånden). Denne logik hverken er særlig katolsk, protestantisk eller moderne, men har en slags indre selvfølgelighed over sig, som vi ikke desto skal huske os selv på ind imellem, fordi vi ellers kan komme til enten at undervurdere eller overvurdere kirkens missionsopgave(r).

Undervurdere kirkens missionsopgaver gør ved at sige, at mission, det er noget vi da heldigvis har missionselskaberne til, hvad angår udlandet, og de kirkelige organisationer, hvad angår det indenlandske - og mission er derfor ikke noget, som fx Folkekirken behøver at tage sig af. Jo, det er, må svaret lyde. For det hører med til den vandrende kirkes væsen at befinde sig i en stadig tilstand af sendelse og bevægelse – ud over sig selv.

⁶ *Ad Gentes (Til Folkeslagene) 2*: ”Ecclesia peregrinans natura sua missionaria est, cum ipsa ex missione Filii missioneque Spiritus Sancti originem ducat secundum propositum Dei Patris”

⁷ Dette synspunkt er med rette fremhævet af Mikael Welker i dennes *Theologie des Heiligen Geistes*, Neukirchen: Neukirchener Verlag 1993 (findes også på engelsk).

Men heller ikke bør man overvurdere kirkens missionsopgave, som om vi blot endnu ikke havde fundet de rigtige metoder eller ”værktøjer” (som det hedder i managementkulturen) for at gøre alle folkeslag kristne, inklusive danerne og os selv. For Guds Ånd blæser, hvorhen den vil, og Helligåndens gerning er ikke nødvendigvis homogeniserende, men er ofte nok karakteriseret ved at sætte forskelle til verden, forskelle der gør verden farverig. Guds visdom er ”mangefarvet” (*polypoikilia*), som det hedder i Det Nye Testamente (Ef 3,10).

c. Den organiserede mission

Først nu kommer vi til det tredje niveau, nemlig at kirken også skal organisere, *hvordan* den skal bære vidnesbyrd om evangeliet – for sig selv og andre. Og min pointe er her, at vi her må skelne imellem det jeg har kaldt den eksistentielle mission, dvs. den sendelse uden hvilken kirken ikke er kirke, og så de mangfoldige måder, hvorpå kirken kan og bør organisere sin sendelse til verden, til naboen – og til os selv.

Som jeg forstår det, hører det med til kirkens opgave som kirke – og dermed også til Folkekirkens ledere som kirkens ledere – at drage omsorg for den organiserede mission. Der er derfor grund til at glæde sig over, at der efter 2004 er indkaldt til møder af Dansk Missionsråd i sammenhæng med Folkekirken, og ikke som en privat baseret gevækst uden for kirken. Men jeg vil også gerne sige, at der må skelnes mellem den guddommelige mission og den eksistentielle mission (der altså hører sammen) på den ene side, og på den anden side den organiserede mission.

Det forholder sig så vidt jeg kan se med missionen som med *diakonien*: de hører begge til som nødvendige udtryk for den kristne tro. Uden diakonal bevidsthed har en hvilken som helst kirke en defekt, som gør den til mangelfuld kirke, hvis ikke ligefrem til en falsk kirke. Dette er, hvad Folkekirkens biskopper har givet udtryk for i den redegørelse, som indgår i den meget vigtige publikation fra biskoppernes diakoniudvalg, *Diakoni – en nødvendig dimension i Folkekirkens liv* (2001).

På samme måde som for diakoniens vedkommende gælder det også for missionen: hvis en kirke mangler udadrettehed og sendelsesbevidsthed bliver den mangelfuld, nemlig til en selvveltilfreds kirke, der kun er af sten, men ikke af kød og blod og engagement. For som Paulus siger: ”Det skal kendes på jer, at I er et brev fra Kristus, ført i pennen af os, indskrevet ikke med blæk, men med den levende Guds Ånd, ikke på stentavler, men på kødtavler, nemlig menneskehjerter” (2 Kor 3,3). At være et brev fra Kristus må betyde, at man kan læses og bruges af andre som en anledning til tro, håb og kærlighed, i stedet for at blive en anstødssten, der kun vækker mistro, spreder håbløshed og lukker for kærlighedens strøm mellem mennesker.

Men det gælder også om missionen som det gælder om diakonien, at vi ikke kan sige, at der kun er én rigtig måde at være sendt på, ligesom der ikke kun er en måde at øve kærlighed på. Spørgsmålet til os i dag er derfor, hvordan vi skal forstå kirken – i mit tilfælde Folkekirken - som udadrettet. Hvad kan vi organisere og hvad vi ikke organisere? Og hvordan kunne vi organisere en sendelsesbevidsthed uden at slå krøller på os. Overbevisende kan man nemlig kun være ved at være sig selv, også når man har en opgave, der er større end én selv. Hvordan kan vi tale så flydende evangelisk, så vi ikke selv på forhånd afskærer os fra at kunne blive levende breve fra Gud? Kristendommens sprog (lad mig for nemheds kalde det kristianesisk) er jo et sprog, som skal læres. Men det er et sprog, der lægger sig i forlængelse af dagligsprogets danske sprog, og som skal læres så godt, at man kan tale det utvunget. Opgaven er at tale ”flydende kristianesisk”, om jeg så må sige, i stedet for at tale i remser og floskler.

2. Kirken i informationssamfundet

Jeg har nu talt om mission på en måde, som jeg håber, at de fleste vil kunne nikke genkendende til, også selvom man måske havde foretrukket en anden måde at udtrykke sig på. Fra nu af vil jeg tale om det, som vi godt kunne være uenige om inden for kirken, nemlig hvordan vi så skal gøre det. Det skulle jo være underligt, om der kun var én måde at tale kristianesisk på. Der er naturligvis mange måder at leve som et kristenmenneske på, og vi har sikkert brug for i fremtiden at afprøve endnu flere måder at være kirke på. Jeg håber derfor, at de følgende overvejelser vil blive forstået som ét indspil blandt andre og ikke som et forsøg på en færdig opskrift.

Jeg begynder med at stille spørgsmålet om, hvad der er de nye udfordringer, som kirken står over for i dagens Danmark. Jeg vil altså ikke direkte tale om ydre mission (som jeg ikke ved tilstrækkeligt om af egen erfaring, selvom jeg har meget respekt for arbejdet), men snarere om den indre mission (med lille i og lille m), nemlig om hvordan vi i kirken kan være apostle for os selv, og med lidt held og lykke også imellem også for andre.

Til dette formål har jeg da lavet nedenstående oversigt, som ikke skal tages for mere end den er, nemlig en skitse der forhåbentlig kan tjene til orientering om, hvor vi står. Jeg skal ikke gennemgå skemaet i detaljer, skematisk som det jo alligevel er. Skemaet bygger på en stereotyp skelnen mellem landbrugssamfund, industrisamfund og informationssamfund, som i grove træk svarer til forskellen mellem førmoderne, moderne og postmoderne samfund. Pointen er, at der opstår nye måder at forstå os selv, omverdenen og Gud på; men samtidig lever vi på én gang i alle tre tidsaldre. Når vi ordner vores have eller dufter til hylden, når den blomstrer, genkender vi

landbrugssamfundets værdier, som vi også ofte finder udtrykt i salmebogen. Når vi på arbejdet lever under et produktionstryk eller vi tager del i konsumsamfundet (hvad vi så rigeligt gør), lever vi i industrialderen. Og dog lever vi samtidig følelsesmæssigt i den flydende tilstand af venner og kollegaer og netværker, som kendetegner informationssamfundet. Men faktisk giver informationssamfundet kirken en række nye chancer i forhold til tidligere.

Kirkens problem er naturligvis, at dens budskab truer med at drukne i et mediebillede og i en livsstilsmosaik, hvor kirken bestemt ikke længere er den eneste trendsætter, der fortæller os om livets mål og med. Men på den anden side kryber ægte kristne problemstillinger ind i alle mulige ellers sekulære sammenhænge, som når man spørger efter barnets tarv i forhold til arbejdslivet, forventer kærlighed og hengivelse fra hinanden i intimsfæren, og véd, at det sociale liv kun lykkes gennem en god portion storsind og vilje til tilgivelse.

Skemaet peger således på nogle af kirkens nye muligheder for at tale om Gud. Men skemaet viser også, at den missionale kirke kun kan nå sit mål, hvis den kan formulere sig i en netværks- og begivenheds-kultur, hvori kun et lille mindretal kan forventes at have et kontinuerligt kirkeligt engagement. Efter min prognose består Folkekirkens mulighed i at forbinde tre livssfærer med hinanden:

- (1) Det kontinuerlige engagement i kirkens sag (for et mindretal)
- (2) En sans for events og happenings, der kan omfatte flere end mindretallet til særlige begivenheder såsom jul, påske og allehelgen, og
- (3) En bredere institutionel og symbolsk ramme, der kan accepteres af et større antal mennesker.

Folkekirkens opgave består i følge denne model kort sagt i at forbinde kirkens dybde (gudstjenestelivet), kirkens spids (events og bredere offentlige arrangementer) og kirkens symbolske bredde (der også omfatter den såkaldt ukirkelige eller kulturelle kristendom). Netop i informationsalderen er børn og unge vant til at bevæge os i virtuelle universer med en større eller mindre mytisk tyngde (tænk på Ringenes Herre, Narnia-bøgerne eller Harry Potter), hvori usædvanlige hændelser og betydningskonstellationer finder sted, som ikke altid kan genfindes fra middagsbordet i det sekulare hjem. Her følger nu skemaet:

Fig. 1 Et skema over udviklingen af typiske måder at forstå verden, os selv og det vi tror på.

	1. Landbrugssamfund	2. Industrisamfund	3. Informationsamfund
A: Billeder af verden og os selv			
1. Opfattelse af ydre ting	Uforvekslelig Væren ("naturlig substans")	Salgbare Varer ("kulturelt produkt")	Udvekslelige 'bits' ("information/relation")
2. Menneskesyn	Fødsel/Stand ("Du er, hvad du kommer fra")	Dygtighed/Kontrol ("Du er, hvad du gør dig selv til")	Fleksibilitet/Netværk ("Du er, hvad du forbinder dig med")
3. Selvidentitet	Forudgivet ("skæbne og tilfælde") Gud > menneske	Villet og Valgt ("eksistentielt projekt") viljen > kroppen	Søges og Afprøves ("under udvikling") Krop og sjæl er ét
4. Samfund	Storfamilie og Arbejdsgiver	Ægtefælle og børn, Ledere og kollegaer, Venner og bekendte	Ægtefælle og børn Lokale Netværker, samt Virtuelle Netværker
5. Naturen	Naturlig Vækst og Død ("naturen i alt")	Formbar materie ("kultur imod natur")	Energi og information ("natur og kultur flyder sammen")
6. Tiden	Organisk Rytme ("frem og tilbage")	Langsigtede Projekter ("fremskridt")	Kortsigtet Intens Tid ("flow" og "events")
7. Rummet	Stedsbundethed (liv og arbejde ét)	Konflikter mellem flere Steder: Familie, Arbejde og Institution	Virkelige steder og Virtuelle steder ("allesteds, intetsteds")
B: Billeder af Gud og os selv			
1. Billeder på Gud	Fader og Konge	Skaber og Igangsætter	Kærlighedens netværk?
2. Troen	Troen på Gud er selvfølgelig (men Gud (kan dømme inde/ude)	Troen er subjektiv (mennesket vælger Gud inde/ude)	Troen på Gud/i Gud er en mulighed, der kommer og går (men netværket består?)
3. Kirken	Sognefællesskab underlagt Autoritet m. Magt, samt: communio ml. "levende og døde".	Frit valgt Forening Uden Autoritet (fra 'communio' til 'community')	Lokale Netværkskirker, Samlende events?, men navnlig en virtuel, symbolsk kirke
4. Mission	Ingen ydre Mission (evt. tro påtvunget via krig), men bred kristendomsformidling	Frivilligt Arbejde (Selskabsmission) Appel til frivillig tro, samt Diakoni	Mission integreret i kirkens selvforståelse, men udført af mange netværker med forskellige opgaver?

3. Nogle kritiske spørgsmål til missionsforståelsen

Nu til mine egne mere kritiske overvejelser. For spørgsmålet er naturligvis, om der ikke er brug for et serviceeftersyn af nogle af vore grundlæggende teologiske forstillinger vedrørende mission. Hermed tænker jeg først og fremmest på den skelnen mellem ”dem” og ”os”, de kristne og de ikkekristne, de døbte og de ikke-døbte, som ofte har været forudsætningen for missionen. Naturligvis er der forskel mellem at være kristen og ikke at være kristen, mellem at være døbt eller ikke at være døbt (hvorfor ellers blive kristen?). Men spørgsmålet er, om denne forskel kan oversættes til at være i Gud eller stå uden for Gud.

Det stiller jeg mig tvivlende over for. Vi plejer ganske vist at bryste os af, at det store ved kristendommen er, vores tro er universalistisk og ikke længere sætter skel mellem racer og nationale tilhørsforhold. ”Her kommer det ikke an på at være jøde eller græker”, som Paulus siger (Gal 3,28). Men i en vis forstand udgør også kristendommens universalitetskrav et problem, hvis det nemlig under hånden bliver til et ”vi alene vide” og til den fordom, at ”der ikke kan komme noget godt fra andre religioner end det, som vi allerede kender fra vores egen kristendom”. Som den slovakiske filosof Slavoj Zizek siger det i bogen *Om troen*:

”Det kristne motto om, at ’alle mennesker er brødre’ indebærer imidlertid *tillige*, at ’de, der ikke er mine brødre, *heller ikke er mennesker*’. De kristne roser sig som regel at have overvundet jødedommens eksklusive forestilling om det udvalgte folk og for at omfatte hele menneskeheden – men fælden ligger her i, at ... den kristne universalisme tendentielt udelukker de vantro fra den universelle menneskehed”.⁸

Jeg vil dog mene, at Zizek her overdriver sin pointe. Ingen kristendom har mig bekendt bestridt andres menneskelighed. Derimod - og det er slemt nok - har man bestridt, at tilhængere af andre religioner kan have et ægte gudsforhold. Det skyldes, at man i traditionen har skelnet mellem skabelsens nåde (*gratia universalis*), som vitterligt er givet til alle mennesker, fordi Gud lader sin sol stå op over både gode og onde, og så frelsens nåde (*gratia particularis*), som kun skænkes de få. Dette er konsekvensen af den vestkirkelige nådeslære siden Augustin, og denne partikularistiske nådeslære er blevet særligt stærkt problem i en globaliseret tid. Det tror jeg føles af de fleste, og den teologiske opgaven for kirkerne er så vidt jeg kan se at overvinde denne augustinske blindgyde i den vestkirkelige tradition.⁹

⁸ Slavoj Zizek, *Om troen*, Frederiksberg: Anis 2002, 173.

⁹ Se mit bidrag om mine to helte i denne henseende, i *Nåden og den frie vilje*, udgivet Else Marie Wiberg og Bo Holm, Frederiksberg: Anis 2006, hvori en række nuværende og tidligere Århus-teologer peger på dette problem, og diskuterer de veje, som en nutidig nådeslære kan gå. Min egen opfattelse er, at nådesteologien må formuleres som en

Positivt vil jeg da foreslå, at vi altid læser den hellige skrift ud fra den forudsætning, at *alt*, hvad der siges til ”I, mine Brødre” osv. skal forstås som talt til hvert eneste menneske, om hun eller han dog ikke vil forstå spændvidden af Guds mangfoldige nåde, der udspringer af Guds spraglede visdom, for nu igen at citere Efeserbrevet kapitel 3,10. Samtidig skal også *alt*, hvad der siges i Bibelen til ”denne verdens børn” (også de hårde ord) blive forstået som talt også til den døbte for at fastholde os som dem, der selv skal søge ordet, i stedet for at tro, at vi selv har vores på det tørre. ”Til nogen ville retfærdiggøre os selv, sagde Jesus” - det er sagt til den kirkekristne lige såvel som til farisæeren og muslimeren. For hos Gud er der ingen personsanseelse. Vi er alle sammen underlagt Guds bedømmelse.

Positivt vil jeg endvidere foreslå, at vi *altid* taler til andre mennesker (om de nu er sekulære eller fastlåste muslimer eller bare religiøst forvirrede), *som om* de troede (eller er på vej til at tro) på kærlighedens Gud, *som om* de havde kærligheden i sig, og *som om* de havde håbets mod til at omorientere deres liv.

Kirken skal ikke tale *ned* til andre. Kirkens budskab henter overhovedet ingen kraft ved at tale nedsættende om anderledestroende, hvad enten det er new age, terapimarkedet, Islam eller kulturradikalismen, det går ud over. Kirken skal i stedet tale *lige ud* til ethvert medmenneske i den forventning og ud fra den forudsætning, at Helligånden gør sit arbejde også uden for kirken. Kirken skal tale *opad* ud fra den forudsætning, at Guds nåde er ligeså spraglet som Guds visdom er det.

Dette betyder vel at mærke ikke, at den kristne i sin sendelse skal være ukritisk. Men den bedste måde at være kritisk på er at pirre den anden med humor, give plads for selvironien og ægge den anden med klarhedens lys. Søren Kierkegaard har skrevet et sted (som jeg citerer efter hukommelsen), at et religiøst foredrag skal være religiøst drillende. Hvad det drejer sig om, er det enkle at give den anden (og for resten os selv) chancen for at se på os selv udefra – med Guds blik. Indimellem gebærder vi os jo alle sammen dybest set en smule aparte eller ligefrem komisk..

I sådanne sammenhænge kunne vi måske lære at tale lidt mere flydende kristianesisk. Jeg vælger denne betegnelse for at minde om, at kirkens sprog opfattes ofte som noget, der nærmest lyder ligesom kinesisk. Men dette skyldes måske, at vi måske har glemt at bruge (eller glemt at turde bruge) troens sprog uden for ritualets faste rammer. Og vi har glemt modet til at oversætte troens sprog, dvs. tale videre på flydende kristianesisk.

generøsitetens teologi, der hverken giver ”for meget” (så vi selv bliver passive) eller ”for lidt” (så vi selv skal yde noget på egen hånd).

Jeg vil her foreslå, at man kunne forsøge at udvikle to sider af det kristne sprog samtidigt: det høje toneleje og det lave toneleje. For det første har vi den store liturgiske toneart, som fastholder den store horisont for vore små liv. ”Du vor Gud, Fader, Søn, og Helligånd, du som er én sand treenig Gud, højlovet fra første begyndelse, nu og i al evighed”. ”Jeg døber dig i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn,og se, jeg vil være med jer alle dage indtil verdens ende” For at nævne to eksempler. Disse ord er så store, at ingen kan trænge til bunds i dem, fordi det er lovsangsord, der ender i kærlighedens Gud, som vi ikke kan begribe – og som vi derfor må *tøve* over for. I gudstjenesten giver vi slip på os selv og konfronterer os med de store ord, der fastholder proportionerne i vores liv, samtidig med at vi giver plads for tøven og pauser. Hvad betyder for eksempel ”Halleluja”? Tja, vi ved det ikke. Og dét er just pointen!

Men så findes der også en anden toneart inden for det kristianesiske sprog, som er troens sprog, når det flyder - ikke i form af de store ord, men i form af afprøvninger, åbninger, forsøg på at udvide verden for andre og for os selv, forsøg på at give vidnesbyrd om muligheden for nye begyndelser. Dette sprog, som er hverdagssproget forkyndelse fra menneske til menneske, bliver til ved at vi vover at tale om tilværelsen ud fra den simple forudsætning, at Gud er både før os og efter os og midt i vores liv. Det sker, når vi opmuntrer et andet medlem. Det sker når vi takker hinanden og sender takken videre. Det sker når vi hilser på hinanden med nik, der opmuntrer. Dette er alt sammen små velsignelser, som fyger rundt i vores hverdagsliv med hinanden. Det sker, når vi siger skaberværket i stedet for natur. Naturen kan være noget billigt skidt, som den kulturradikale Poul Henningsen sagde, men ikke skabelsen. Det sker, når vi ser den anden som næsten eller medlemmet i stedet for bare ”de andre derovre”. Det sker, når vi kommer til begravelse for at græde, men også for at fejre hinandens liv, og for at give dette unikke liv videre til Gud, som er dér, hvor vi ikke længere kan nå.

Jeg har som sagt ingen recept for, hvordan man kan tale om Gud i informationsalderen, for pointen er, at det kristianesiske sprog udvikler sig af tiden og stedet, lidt ligesom slang gør det.

Gud i informationsalderen er for mig den Gud, der skaber, opretholder og fornyer kærlighedens netværk blandt mennesker, og som derfor selv er til stede i kærlighedens fællesskaber, hvor de end er. Gud er den, ”i hvem vi lever og røres og er”, som Paulus sagde til Athenienserne (Ap. Gern. 17,21). Gud er rummelig. Følelsen af ikke at høre til er vores subjektive problem, som vi ikke skal projicere ind i Gud, som om Gud holder sig tilbage fra at være den dybeste deltager i vort liv.

Gud i informationsalderen er netop vidnet ("den alvidende") til vore liv, den der kender os bedre end os selv, både i vores åbenbare livsforløb og vore skjulte bastioner. Gud er den fortrolige, som kender os, uden at vi på tilsvarende vis kender Gud. Venner for livet har vi for at have vidner til vore forvirrede liv, der ikke længere kan overskues og skrives frem som en flot klassisk roman med begyndelse, midte og finale. Men i sidste ende er der kun Gud tilbage som vidnet, der kan holde os fast i vores zigzag-kurs gennem livet. Gud er Vidnet, der holder os fast i vores flyden.

Men Gud er også den, der kender mulighedsoverskuddet i vores liv. Gud er den, der véd, at vi som skabninger er mere end vore gerninger og har mere betydning, end hvad vi fik bestilt eller ikke bestilt i tilværelsen. "Véd i ikke, at I er Guds tempel, og Helligånden bor i jeres legemer", spørger Paulus (1. Kor. 3, 16; 6, 19). Men Gud lever ikke kun i det enkelte menneske; Kristus og Helligånden lever og bor i "de helliges samfund", dvs. i de følelsestråde, hvormed vi skjult og åbenlyst er forbundet med andre, omend måske kun for en tid. Vi har et fællesskab med alle mennesker, også dem vi i tidens løb kun lærte at kende alt for kort.

Endelig Gud frelser os ved at forbinde sig med os. Frelse er ikke at komme væk fra verden, men at fordybe sig ind i verden. Frelse er ikke blot at få noget fra Kristus, men at blive forenet med Kristus som "den store sammenhæng" (på græsk: *Logos*, som i Johannes-evangeliets prolog). Frelse er den underjordiske forbindelse med Gud som kærlighedens netværk. Syndernes forladelse og renselsen for synd og smålighed er i denne forbindelse at forstå som frelsens forudsætning. Frelse er at blive forbundet med hinanden i det guddommelige netværk. Frelsen er en til-gift, et overskud af liv. Frelsen er et sam-liv, ikke bare en fjernelse af syndens underskud på liv.

Kristendom bør derfor formuleres i plus-kategorier i stedet for i negative kategorier.